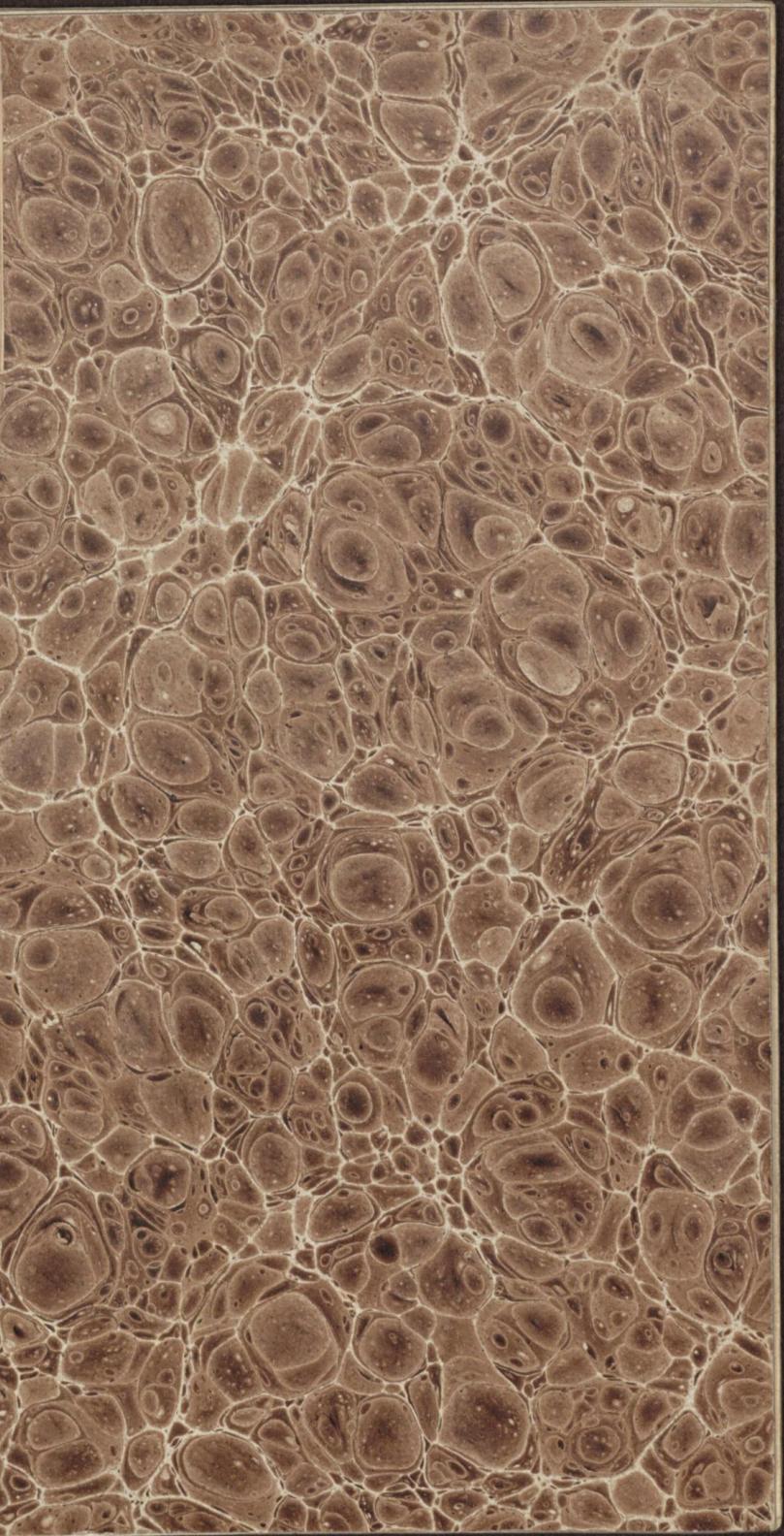

 J. Ehm.

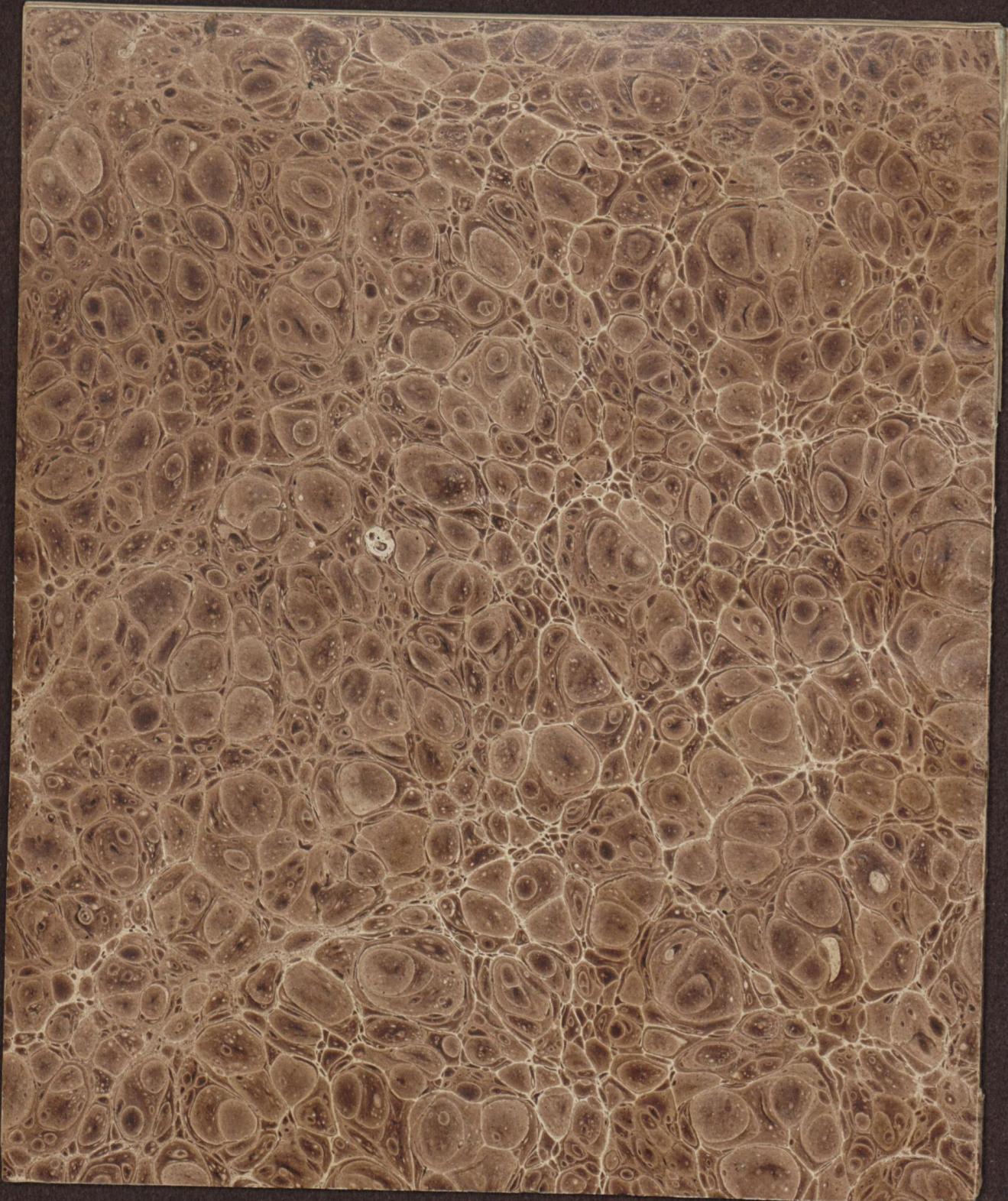
Expositio

ad
Cap. XVI. Matth. v. 17.
Witten. 1677.

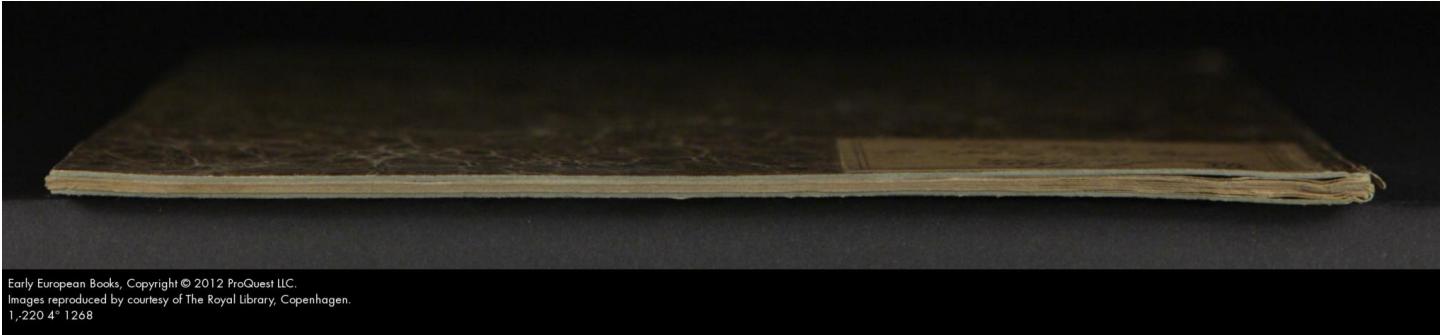

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
I.220 4° 1268

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1268

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1268

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1268

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
I,-220 4° 1268

1.-220.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 14°

1 1 0 1 0 4 0 1 2 6 8 2

+REX

EXERCITATIO
PHILOLOGICO-THEOLOGICA

Ad

Cap. 16. Matthæi v. 17.

ΣΑΡΞ ΚΑΙ ΑΙΜΑ ΟΥΚ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕ ΣΟΙ &c.

Quam,

In Illustri ad Albim Academia

ADSPIRANTE SUMMI NUMINIS GRATIA

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Magnifici, Maximè Reverendi, Amplissimi,

atq; Excellentissimi,

DN. ABRAHAMI GALOVII,

SS. Theol. D. & Prof. Publ. Primarii, & de vera Christi

Ecclesia jamdudum præclarissimè meriti, Ecclesiaz Witteberg.

Pastoris fidelissimi, Circuli Ele&t. Sax. Superintend. Generalis

vigilantissimi, Synedrii Ecclesiastici Adsefforis

gravissimi, nec non h.t. Fac. Theol.

DECANI,

Dn. Patroni & Promotoris omni observantiae cultu

etatem colendi,

ventilandam publicè proponit

JOHANNES EHM, Haffnia-Danus.

Die 27. Februar. Anno 1717 LXXVII.

WITTEBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

7

EXERCITATIO
IN PROLOGO ET EGOLOGIO
S. IACOB. MARIAE
ANTRALIA

DU AB AHA M CAL OAI

JUVANTE Deo.
PROOEMIUM.

Ratio humana non capit mysteria, nec revelare nobis potest res sacras & divinas, & si vel milles hoc dicerent nonnulli, religionem qui sectantur prudentium, ut ait B. Hulsemann. in Colleg. Casual. l. 3. M.S., tamen falsum esse aperte posset demonstrari; Sit, quod ad intelligendum mysteria sese elevare gaudet ratio, nolens volens fateri cogitur propriam imbecillitatem & ignorantiam, se ea non posse intelligere, quin potius stultitia esse sibi omnia 1. Cor. 2. 14. Hoc approbat Servator, & Matth. 16. v. 17. affirmat constanter, hominem in spiritualibus esse mortuum, detrahit rationi omnem intelligendi spiritualia facultatem, cum ad Petrum, verum illum esse Messiam con-

• 5 (2) 5 •

fitentem, caro, inquit, & sanguis non revelavit
Tibi hoc; Cum itaque caro & sanguis, scilicet homo car-
nalis vel ad intelligenda spiritualia, vel ad salu-
tem eternam obtainendam proprium Marte seu
nativis viribus nil conferre posse, sequitur
aliud esse principium sublimius & excellentius,
cujus beneficio homo eadem amplectatur, nempe
Ensummum, Deum Maximum, Patrem cœ-
lestem, Ille dat illuminatos oculos mentis,
Eph. 1.18. Ille aperit oculos, ut convertantur à
tenebris ad lucem, *Act. 26.18.* cum idcirco ra-
tionis nostræ cœcitatem & econtrariò ejusdem il-
luminationem à solo DEO Trin-uno in loco hoc
Matth. 16. v.17. fundari cernamus, eundem ideo
paulus altius expendere, & speciminis Academicis
loco studiorum Patronis exhibere vel ideo ani-
mus est, quod speciminis primi argumentum il-
lud commodissime suppeditare potest, quod in
SS. Theologia primum addiscio oportet; sed ut or-
dinem distinctum, qui anima quasi bona & trajecta-
tionis, hic quoque obseruemus, disputationem hanc
in

in tria dispescemus membra. I. Membrum erit Philologicum, exhibens analysin verborum. II. Logicum & exegeticum, sistens Textūs σωάφεως & analysin logicam, III. Porismatum, proponens certa quædam porismata ex textu deducta; Cum autem monente Chrysostomo Hom. 74. Tom. 6. ἀνένθη τῆς θείας πονήσεων ἡνὶ τῷ ἀγαρῷ εἰς τὰς ἱμετέρας ἐλθούσι ψυχαῖς, id est, sine auxilio divino nihil prorsus boni nostras ingreditur animas. DEUM ter Opt. Max. veneramur supplices, ut basce primitias nostras Theologicas fortunet atq[ue] secundet.

Textus Originalis.

Σὰρξ καὶ αἷμα σὸν διποκάλυψέ σοι, ἀλλ' οὐ πατέσ με οὐτε
τοῖς φρεγνοῖς.

Versio Syriaca.

سَارْخَ كَوْهُمْ سَوْنَ دِيْبُوكَالْعَلْبَسْ سَوْنَ، أَلَّاَ لَمْ يَمْتَسِعْ مَعْهُ إِنْ
تَوْنَ فَرْجَنَوْنَ.

A 3 Ver-

•(4)•

Versio Vulgata latina.

Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pa-
ter meus, qui est in cœlis.

Versio Germanica.

Fleisch und Blut hat dir das nicht offenba-
ret, sondern mein Vatter im Himmel.

I. Membrum Philologicum.

Σάρξ Caro.

I.

 Ocabulum hoc, si cum Ebræo בשר conferatur, sen-
su communi & physicè acceptum denotat (1) pro-
priissime, [α] Totum corpus animatum, constans ner-
vis, ossibus, sanguine, venis, Gen. 2. 23. עצם מעצמי
וּבָשָׂר os ex ossibus meis, & caro ex carne mea, (de Eva
Adam) c. 9. 4. בָשָׂר cum anima ejus, quæ est sanguis &c. [β] par-
tem, membrum genitale Lev. 15. 3. Et hac erit immundities ejus
in semine ejus cum exspuit בָשָׂר semen suum aut clauserit בָשָׂר
Ezech. 16. 26. Et fornicata es (Jerusalem) cum filius Ägy-
ptii vicinis tuis גְּרִילוֹ בָשָׂר magnis carne (h. e. magnorum mem-
brorum,) sic: c. 23. 20. (2) Corpus animæ oppositum. Lev. 26. 6.
כַּי אַم רְחֵץ בָשָׂר בְּמִיסָּה
corpus suum) in aqua (de harum particulatum כַּי אַמ simul jun-
ctarum diversa significatione, V. Disp. Magnif. Præf. super dictum
Gen. 32. 24. de mirabili cum Filio DBI Jacobi lucta, & post hanc
reportata victoria th. 28.) 1. Reg. 21. 27. Et exposuit (Achab) super
בָשָׂר corpus suum, 2. Cor. 4. 10. ἵνα οὐ γων τῷ ἵντερ ἐν τῷ σώ-
ματι ἡμῶν φανερωθῇ, ut vita Iesu in carne (i. e. corpore) nostra
mani-

manifestetur. Col. 1. 24. adimpleo ea, quæ desunt passionibus της
 ζωῆς ἵνα εἰν τῇ σαρκὶ με (i. e. corpore meo.) (3) Synechdo-
 chicē Totum (a) Hominem Isa. 40. 5. Et videbit omnis בָּשָׂר (h.e.
 homo) pariter, Joel. 3. 1. Effundam spiritum meum עַל־כָּל־בָּשָׂר
 Matth. 24. 22. Οὐαὶ decurati fuissent dies illi, non fieret salva πᾶσαι
 σάρκες i. e. nullus homo, Rom. 3. 20. ex operibus legis non justifica-
 bitur πᾶσαι σάρκες i. e. nullus homo (particula negativa univer-
 sali omnis addita universalem indicat negationem, Glass. Gramm.
 S. tract. 5. lib. 3. p. 478.) (b) Animal Gen. 6. 12. Finis כָּל־בָּשָׂר
 venit ad conspectum meum, Ps. 126. 25. dans panem לְכָל־בָּשָׂר
 (4) Metonymicē [α] propinquum & consangvineum, vel sangvi-
 ne junctum. Eph. 1. 30. ἐπιμέλη ὅν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ i. e. sumus con-
 sanguinei, similiter usurpatur עַל־ & בָּשָׂר in V. T. 2. Sam. 19.
 v. 22. LXX ὁσὺ με νὴ σάρκες με ύμεις, V. Drusium in judi-
 ces. [β] proximum Es. 58. 7. cum videris nudum operi eum, εἰ καὶ
 carne (i. e. Proximo tuo juxta dictum Salvatoris Luc. 10. 35.) non
 abscondes te. V. Pasor. Lex. Græc. lat. f. 590.

2. Sensu verò biblico, & qvidem subjective est natura hu-
 mana, quæ vel nudè, prout humana natura est, & in statu physico
 consideratur. Rom. 1. 3. Christus genitus est ex seminē David καὶ
 σάρκα, sic: c. 9. 5. 1. Tim. 3. 16. Ebr. 2. 14. vel corrupta (idg. non
 solum) & totaliter peccatō inquinata, tanquam qualitate vitiosissi-
 mā & peccaminosissimā hominem ad oppositos actus legi divi-
 nae committendos nunquam non inclinante, ut Gal. 5. 16. οὐαὶ γε
 μίᾳ τῆς σαρκὸς, v. 19. τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς. Eph. 2. 3. τὸ γέλημα
 τῆς σαρκὸς. Col. 2. 18. γάρ της σαρκός, sic locus Roman. c. 8. 1.
 καὶ σάρκα φειδῶν, qui tamen sensu alio usurpatur 2. Cor.
 10. 2. sc. infirmum imbecillem esse, sic: Gal. 5. 17. σάρξ notat er-
 roneam Ducem, rebellēm spiritui, oppoitur πνεύματι, v. 14. est
 abalienatio à mundi malo; (sed) & prorsus mortua, morte non
 naturae, sed gratiae, destituta vitâ divinâ ex imaginis gloria Rom. 3. 23.
 2. Cor. 3. 18. 1. Cor. 15. 49. destituta notitia supernaturalium, i. Co-
 rinth.

rinth. 2. 14. assensu fidei. Luc. 18. 34. h. loco οὐρανῷ naturam humānam notat, prout sibi relictæ est, nec virtute supernaturali ad cognoscendas res divinas elevatur; Opponitur etiam Patri cœlesti, qui solus, quæ de Christo scitu necessaria sunt, revelat. De hac voce vid. plura apud D. Hoë in proleg. Epist. ad Galatas, & accuratam illius in Tab. delineationem à D. Danhauero in Hodosoph. phæn. 5. p. 457.

Kaj.

3. Illud Ebræorum axioma אָמֵן בְּתוֹרַת אֱפֹלוֹן אוֹתֶן שָׁאוֹן הוּרִים גְּרוֹלִם תְּלִוִין בָּה
Non est in lege vel una litera, à qua non dependeant magni montes. Buxt. Florileg. Ebr. p. 157. hic quoque habet locum, nam licet exigua, tamen non spernanda hæc particula, varia significat: (A) Fungitur officio conjunctionis copulativæ; idem est ac (B) *nam*, Matth. c. 4. 19. c. 12. 29. c. 28. 10. Joh. 3. 13. c. 7. 28. Act. 26. 10. Eph. 5. 23. (C) *Quia* Luc. I. v. 42. Marc. 12. 14. Johan. 13. 31. Joh. 15. 10. Joh. 14. 7. (D) *Sed* Matth. I. 25. c. 11. 17. 19. c. 12. 39. 43. c. 16. 4. Marc. II. 13. Luc. II. 29. Act. 10. 28. Vid. D. Dorsch. contra Triglandum p. 254. 1. Thess. 2. v. 18. (E) *Ideo*, Idecirco. Matth. 2. 4. c. 8. 3. Luc. 12. 29. 1. Cor. 6. 2. Gal. 4. 7. Ebr. 3. 19. (F) pro pronomine relativo *Qui*, 1. Cor. 6. 14. (G) Comparativa, *Sic*, *Similiter*, Joh. 5. 17. c. 14. 19. (H) Exaggerans & notat *Præterea*, *Insuper*, 2. Pet. 1. 19. οὐδὲ ἔχουσι i. e. insuper habemus. V. Pisc. Schol. in c. 2. 14. Rom. 8. 34. Eph. 5. 11. V. Hülsemann. de correptione fraterna p. 15. (I) *Etiam*, 2. Tim. 3. 16. 1. Johan. 3. 4. sic 1 Hebr. Prov. 28. 16. V. Geierum in h. l. (K) Significationem habet adverbiale *Tunc* Matth. 6. 33. Luc. 4. 3. c. 5. 17. Tunc Act. 9. 6. (L) *Quamvis*, *Etsi*, Luc. 18. 7. οὐδὲ μακροδυσῶν ἐπὶ αὐτοῖς, etiam cum patiens fuerit super illis, h. e. quantumvis tardus videatur in ulciscendis piorum hostibus, Acton. 17. 5. Ebr. 3. 9. (M) Interrogative sumitur Act. 23. 3. οὐδὲ καθηγίσαν πεντάτευνος; itane sedes judicans me? (N) interdum deficit, Act. 2. v. 23. V. Harm. Gerh., sic Col. I. 18. 1. Tim. 4. 3. (O) etiam abundant Rom. I. 13. 1. Thess. 4. 5. V. Pisc. in v. 13. 1. Pet. II. 3. (P) non-nun-

nunquam etiam particula hæc perinde ut Ebræorum Exegesi inservit & idem valet ac particula, id est, ut cum Luc. 1. 17. dicitur, quod Johannes Dominum spiritu & virtute Eliæ præcessurus sit, sensus est. Johannem cum spiritu, hoc est, virtute Eliæ præcessurum esse, conf. Gal. 1. 4. Rom. 1. 6. 1. Cor. 10. 28 plura de hac re, ut & Ebræorum ἐξηγητῶν conspersit. Glass. Phil. Sacr. qui videatur, alias hoc explicat: vide in Disp. Magnif. Præf super dictum Gen. 32. 24. th. 1.; Nos, cum plura ad scopum nostrum non sint factura, hic pedem sigimus, Particulam καὶ in Textu nostro copulariē accipi facile animadvertiset qui eum insperierit.

āua.

4. Sangvis, juxta Philosophum de Part. anim. lib. 2. cap. 3. pag. 1121. est, qui naturā suā humidus & calidus est, & ultimum sanguinis animalibus alimentum; hic vitæ Thesaurus tanto gaudet privilegio, ut ejus privatio alterius quoque gignat privationem juxta dictum Gen. 9. 6. שִׁבְעַת בָּשָׂר בְּאֶרְםָ דָמֵי וְשָׁבֵת. Quicunque effuderit sanguinem in terra, illius sanguis effundetur.

5. Sumptum hoc vocabulum communiter & physice (1) pro parte corporis essentiali, hominis verò integrali Matth. 26. 28. Luc. 13. 1. Joh. 19. 34. Act. 14. 30. Act. 20. 28 cap. 22. 20. Rom. 3. 15. (2) pro toto Homine abstrahendo à qualitatibus. Matth. 27. 4. Joh. 1. 13. Act. 17. 26. Sumitur præterea (α) pro semine humano, per quod hominum propagatio oritur, sic Joh. 1. 13. qui εἰς αἰώνας sed ex DEO nati sunt, Act. 17. 26. Fecit ex οὐρανῷ αἷμα τὸ omne genus humanum (β) pro cæde per effusionem sanguinis perpetrata Matth. 23. 30. κοινωνοὶ ἐν αἵματι μερόντες, hoc est, socii vel rei cædis Prophetarum vers. 35. veniat super vos πάντα αἷμα διναῖον: sic cap. 27. 6. locum Act. 1. 19 χρείαν αἷματος, iger sanguinis ita ὡς Δέκα Aria-Montan: apud Craulerum in Phosphoro pag. 995. 1 empli fuit sanguine, hoc est, pretio appretiati sanguinis ἢ ΕΣΥ. 2. quia est ager homicidii perpetrati, occisus est ille qui pretio eo venditus est, 3. Constitutus est pretiam ius qui vendidit, sanguinem.

B. Επειδή τοι πάντα αἷμα

vinem, qui & ipse sui ipsius Homicida fuit, vel vendens pretium tulit sceleris sui mortem sibi ipsi illatam. Hinc pia Veterum opinio quibus non displicuit ex eo mysterium educere, quod veluti ager, figuli emptus est pretio Domini ad sepulturam peregrinorum ita Christus omnibus & singulis morte & passione sua mansionem, & quiete mercatus est, qui consepiuntur per baptismum, Rom. 6. 4. Hinc Augustinus Serm. 114. Ager CHRISTI, Ecclesia, est acquisitionis peregrinorum, populas, gentium, seminemus in eo frugem bone conscientiae, ut, cum tempus messis advenerit, cum securitate & exultatione bonorum operum manipulos reportemus. (γ) Pro reatu ex injusta cæde contracto Psal. 31. 16. **הַצְלָבִי מְרֻסִים** LXX.
גּוֹתָא με εἰς αὐδάτων, libera me ἀπὸ sanguinibus, hoc est, cæde Uriæ & aliorum cum eo ἀπὸ interfectorum, ut Flac. explicat Clav. p. 1106. Vid. D. Glass. Rhetor. S. pag. 1371. ultimæ editionis. (δ) pro reatu & ejus conseqventi pena simul, Matth. 27. 25. **Sangvis ejus super nos & filios nostros,** hoc est, reatum illius cædis & mortis in nos ultrò suscipimus, ut eam nos nostri quæ posteri penam suam, si ille injustè in mortem traditur. V. Crauseri Phosph. p. 996. (ε) pro eo quod, quoad rubedinem, colorem repræsentat sanguineum. Gen. 49. 12. **חַכְלֵלִי עַיִנִים מַיְךְ rubicundus oculis præ vino.** Harum verò significationum nullam hic locum habere exinde patet, quod nulla illarum rerum, quæ vocabulo isto exprimuntur, apta sit ad revelandum ullum de persona Christi mysterium; Naturam potius humanam hac voce **αἵματος** exprimi patet (A) quod cum voce **οὐρανοῦ** copuletur, quam humanam Naturam denotare modò ostensum est (B) quod alibi pro ea accipiatur. (C) quod DEO Patri in revelatione opponatur, & ab omni revelandi actu excludatur, (D) quod alibi in Scripturis humanæ naturæ sibi relictae tribuatur. 1. Cor. 2. 14. ubi de ψυχικῷ ἀνθεῖσπερ, quod ea, quæ sunt Spiritus DEI, intelligere non possit, pronunciatur,

g & αλλα.

6. Non abs re esset harum particularum in specie considerare significiones, sed ne nimis prolixo yideamur, lubet L. B. eos afferre, qui in eruendis hisce vocibus in primis desudarunt,
De

49

De ḡ Vid. D. Schertzer ad dictum Jacobi cap. 1. 17. de illustriſſima Divinæ immutabilitatis Majestate. theſ. 10. de dīmā. V. Paſor-
ris & Scapulæ Lex. ; De eo tantum ſolliciti ſimus, quid ſigni-
cent, ſi conjuγantur, ubi qvidem, ſi formam ſpectes, notare li-
cet, eas vim co ulandi habere, .qvā p̄cedentia verba ſequenti-
bus annectantur, ſed, ſi reſi ipsam intuearis, animadvertere licet
eas duas ſententias copulare, qvarum altera negetur, altera vero
affirmetur. Negatur autem prior, vel absolute, qvod ſimpliciter
non paticper de eo qvod in altera aſſeritur, vel ſecundum qvid,
qvod alioq; qvidem modo de ſubjeſto paticper, licet non eō,
qvō posterius, modō. Priori modō habetur, 2. Petr. 3. 9. poſte-
riori v. 2 Tim. 4. 8. 1 Cor. 7. 10. Hoc loco priori modō accipi-
tur. Neque enim ſenſus eſt caſinem illā ratione doctrinam de
Meffia revelare, ſed eam nihil poſſe, DEO Patri autem ſoli ne-
gotium hoc acceptum referendum eſſe, nam animalis homo non
percipit ea qvā ſunt Sp̄ritus DEI. 1. Cor. 2. 14. Et nemo poſteſt
peruenire ad Christum (non modo ut fide apprehendat illum, .
ſed etiam ut cognoscat,) niſi Pater traxerit eum (verbo ſciſ. tam
ut principio γνωστος, qvām περιεχεις considerato) Joh. 6. 44.
Lumen naturæ, qvo homines ſibi relieti etiam Deum cognoscunt,
non obſtat qvo minus caro & ſangvis nihil proſuſ de Meffia re-
veleant, ejus enim objectum non eſt Meffias cum beneficiis ſuis,
ſed DEUS, non tamen tam ratione personarum, qvām exiſten-
tiæ & nonnullorum attributorum pectatus.

αποκλυψε.

7. Derivatur ab ἀπό & κλύπω operio, ſed in compositis denotat
contrariū nimirū dēego, revelo, propria huij verbi αποκλυψεiſ
ſignificatio eſt rem aliis incognitā maniſtare, vel amē detrahere,
tenebras, qvib⁹ involuta eſt, diſſipare & ita aliis cognitā facere,
ut autem duæ p̄cipue partes ſunt, qvibus aliquid maniſtetur,
oculi ſcilicet corporis & animi, ita dupliſem etiam invenies mani-
federationem, qvarum illa oculis corporis haec oculis animi aliquid
revelat.

revelat, Dr illa i. Cor. 1. 7. agitur, ubi de adventu Christi ad judicium Apostolo sermo est, qui vocatur ἀποκάλυψις καισαρίας Ιησοῦ χριστοῦ, quia ut Chrysostomus & Theophylactus innotuerunt, annotante Lic. Joh. Oleario in Exerc. Epist. exerec. 45. pos. 6. p. 406. οὐδὲ τὸν μὲν εἶπεν οὐκέτι οὐκέτι δέ οὐδὲ μηδέποτε σύριγκοις ή Φθαλμοῖς, τότε δέ Φανόστας οὐδὲ ἀποκάλυψις Φθανόστας, quæ sic uberior explicat Flaccus in Gloss. comp. p. 753. Revelat onem dicit, quia nunc veluti latitat, Dūm nec cernitur oculis, nec ejus potentia tam gloriose sentitur & deprehenditur, ut tunc erit omnia in omnibus, certe utque gloriolus etiam ab impiis, sic & alibi ad tentus ille revelatio Christi dicitur, unde scimus non venturum illum ex longinquitate quo ascendens abiexit, sed cum propè nos inquit medio nostrum sit, nec tamen cernatur, cum clarè omnibus patefaciendum fore. Hæc ille. De hac Luc. 12. 35. Sic de occultis cordiam in lucem protractis Luc. 2. 35. De uiraque 2. Thess. 2. 3. 6. 8. Hoc in loco de posteriori tantum agitur, neque enim Christi personam nosse incipiebant, quam antea cognoverant) & in aliis palpabant. I. Joh. i. sed tantum intelligebant Dominum suum verum fuisse Messiam mundi, de modo, quoniam illud revelatum fuerit, non erimus adeo solliciti, sufficiet, si quoad formam notemus, illam in ablatione ignorantiae & collatione notitia constitisse, actuq; adeo privativō & positivō absolutam fuisse.

Partēs.

8. *Scapula* in Lex. p. 119. deductum vult hoc nomen à σπάσω, ut πατήσῃ esset quasi σπασθεῖ, Pasor vero in Lex. Græc. Lat. p. 531. existimat πατήσῃ derivari ab εβραιοῦ נס facta litterarum methathesis itemque euidem organi literarum mutatione, & addita in fine terminatione Γερορωνίᾳ, nobis vero aridet opinio Scapule, cum nostra necessitate in methathesis plenaria adhibenda, ita enim apud Latinos quoque Sator pro Parre usurpatum non Creantur, qui est DEUS, nec adoptante, sed physio generante, argutè idcirco Eustathius (observante Magnifico D. Scheffero in disp. de illustrissima divina immutabilis maiestate Sect. 1. th. 1.) DEUM πατέρα appell-

appellari quasi πάτης θεόντε, hominem verò quasi παῖδας τηγάντε, addit ita respectu DEI non incommodè derivari potest à παῖς πατής, quod Sicubi, Bithyni & Schytha, dixerunt, sic Syracusani per ἀναδιπλασίαν pronunciarunt πάπτας. Vid. Disput. Magnif. Shertzeri Esa. 9. 6. 7. th. 19. Hinc DEUS in Sacr. Script. Pater omnium Ephes. 4. 6. Ensenium apoc. 1. 4. 8. Pater Patrum. Matth. 23. 9.

9. Excusâ jam vocis Etymologiâ consideranda venit ejusdem significatio & acceptio, usurpatur (1) pro Parente naturali seu secundum esse, vel ut ait D̄. I. Apostolus secundum carnem, Ebr. 12. 9. (2) pro Parente moralis seu secundum diuī, quales ratione reverentia (a) Reges, Principes. 1 Sam. 24. 12. Magistratus. 2. Reg. 5. 13. Domini. 2. Reg. 16. 7. (c) Ecclesiæ Ministri, Doctores 1. Cor. 4. 15. (γ) seniores, ætate profecti, 1. Joh. 2. 13. 14. ratione beneficentia Tutores, Curatores, Mecenates, Patroni, Fautores, Amici. (3) pro auctore & instauratore alicujus rei, sic Diabolus Pater mendacii. Joh. 8. 44. Æolus. Pater ventorum. (4) pro Summo Patre, Patre Patrum Matth. 23. 9. nimis DEO & quidem vel σωμάτως seu essentialiter pro Tota S. S. Trinitate, quatenus creavit & conservat omnia. Hinc Chrysostomus. Hom. 5. in Matth. ecce, inquit, in arbore quamvis plurimi rami plurima producant folia, tamen omnium ramorum & folium una dicitur radix, sic & in mundo quamvis homo homine generet, tamen unus est Pater, qui omnes creavit, vel σωμάτως seu personaliter, pro una Trinitatis persona, ut h. l. hic è intelligitur de prima persona nimis Patre.

10. Particula hæc nonnunquam est signum possessionis Matth. 8. 6. quæ quidem possedit ostendit vel ex generatione aut cognatione in Patre erga Filiam. Matth. 9. 18. vel ex nuptiis & affinitate 1. Sam. 14. 5. vel ex fortuna favore Matth. 8. 8. signum quoque nonnunquam est benevolentie & gratiae. Matth. 12. 48. interdum beneficiorum exhibitorum, Psal. 18. 2. quandoque fidei & confidentiae Psal. 18. 2. Christus DEUM Patrem suum nominat. B. 3. prior

priori respectu, Deumq; secundum divinam suam naturam nam ab æterno à Patre non quidem physicè, verè tamen & propriè genitus est. Psal. 2. 7. aliàs etiam qvoad humanam naturam Filius DEUM Patrem suum nominat cum ratione auxilii præstiti, tum fiduciæ in eum collocatæ. Matth. 27. 46.

Evv.

II. Acceptio hujus particulæ, & significatio Vid. in disput. vñv ἐν ἀγίοις D. Rappolti Patroni & Hospitio olim mei summâ veneratione colendi ad Dictum Ebr. 9. 24. 25. 26. de sacerdote Nov. Testamenti pag. 20. Hic solum noto, vocem hanc hic non influere inclusionem localem Luc. 2. 25. neqve determinationem ad certum πῦ seu ubi, qvemadmodum angeli in locum esse dicuntur, sed presentiam, eminentiam & potentiam.

ζερον.

12. Dictionis hujus Etymologiam deducunt quidam οὐτὸς τὴν ὥραν οὐδὲ τὸν quod non videatur, Ambrosius in Hexaem. οὐτὸς τὴν ὥραν, quod visu sit pervium, Pasor in Lex. f. 519. ab רֹאשׁ lux, Chaldaice אָנוֹר, sed commodius forsitan Aristoteles lib. i. de mundo οὐτὸς τὴν ὥραν, quod omnia ambitu suo continet, significata admittit plura sumitur (A) proprio (1) pro aere seu οὐρανός hujus vocis etymon vid. Disp. D. Schertzeri de cœlo th. 51. ut videre est apud LXX. Gen. 1. 26. cap. II. 4. Exod. 10. 4. Psal. 78. 53. (2) pro ipso æthere seu cœlo stelligero. Genes. 1. 24. 2. Petr. 3. 5. quod est vastum illud spatium ab Ebræis ψυχή à LXX. σερέμων, qvos secuti Latini firmamentum seu expansionē nominarunt, sic ab Aristotle. I. 1. de Cœlo c. 9. th. 96. seq. accipitur, σώματα εἰς τὸ σελήνην καὶ ἡλιον καὶ ἔνια τῶν ἀστέρων καὶ τὰς τάυτα εἰς τῶν ἀστέρων εἴναι Φάιμεν corpus in quo Luna & Sol, & quædam astrorum sunt, etenim hæc in Cœlo esse dicimus. (B) metaphorice de cœlo Ecclesiastico. Matth. 13. 24. 31. 44. 45. (C) Metonymicè pro ipso DEO, Matth. 21. 25. ead. Luc. 20. 4. ad hunc locum notat Tremellius & Angel. Can. in Disquisit. de obs. loc. esse Syriasmum Cœlum ponit

pro

לשם שמיִם כָּל רֹעַה הַשְׁרָה pro DEO, hinc Rabbinorum
in nomine Cœli i. e. DEI sit omne malum, h. e. sub religionis ~~מִשְׁעָן~~
~~פָּאֵס~~ plurima ab hypocritis committuntur mala, sic vox illa
abbreviata, qvæ in initio libri, Epistolæ, interdum utuntur
שְׁמִים h. e. **לשם שמיִם** *in nomine Cœli* s. σῶν τῷ Θεῷ, hinc R.
D. Kimchi in Ps. 1. כָּל מַעֲשֵׂיךְ וְהוּא לשם שמיִם *omnes*
actiones tuae sint in nomine cœli, i. e. Dei; cum qvis venit visitatum
ægrotum dicit **עֶלְיוֹן** וְחִרְטוֹן **הַשְׁמִים** *Deus misereatur tui*
Vid. plura apud Buxt. in Lex. Chald. & Talmud. & Joh. Vor-
stium Phil. Sacr. part. I. c. 3. p. 73. Glass. Rhet. S. tract. I. c. 3. p. 1074.
nov. edit. Drus. in Obs. Sacr. lib. 5. c. II. Sidera pro ipsis Diis po-
nuntur apud Claud. l. 4.

— — — — — *nec sidera pacem h. e. Numinia*
Semper babent. — — — — —

(D) pro sede & πάτερ beatorum, Phil. 3. 20. (E) pro Majestate seu
regno Dei non ratione loci, sed transcoelestis gloriæ, sic Pater no-
ster coelestis, Matth. 6. 7. Observandum vox τοῦ θεοῦ promiscuè
& indifferenter in S. Scriptura usurpatum tam in singulari, qvam
in plurali, sic Matth. 22. 30. dicitur de Angelis, qvod sint ἡγε-
νῷ, Marc. 12. 28. legitur ἡγενῷς, sed hīc *Hellenistæ* respexere
ad vocem שמיִם, qvæ cum singularem non habet, inde ali-
qvando pro singulari, aliquando pro plurali usurpatur. Vid.
Hacksp. N. in N. T. in Matth. c. 16. p. 106. & Joh. Olear. Exerc.
Epist. Dom. exerc. 43. pos. 3. p. 383. Sed inepta est argumentatio
Albonis à Castro tract. adv. hær. Tit. Papa, Jansenii in Concord.
Evang. c. 66. Gregor. de Valent. in anal. lib. 7. c. 2. qvi ex Origenis
Homil. 6. in Matth. cō qvod Christus locutus fuerit ad Petrum in
plurali ἡγενῷς, Matth. 16. 19. ad cæteros verò Apostolos in sin-
gulari c. 18. 18. ἡγενῷ Primatum Petri eruere gaudent, sed fri-
volam hanc opinionem irridet ipse Maldonatus in Matth. sed
hæc postea, absolutâ jam Verborum analysi seqvitur

II. Mem.

II. Membrum Logicum.

Agi hic de revelatione cognitionis Messiae ex praecedenti se-
ctione non obscurum esse potest, jam notamus in verbis ex-
plicatis revelationis illius continere Causam Efficientem, Formam,
Objectum personale, reale, & Effectum.

2. *Causa Efficient* non est humana natura sibi relata.
Nam [α] Textus noster ait, Christum Petro dixisse, illi non carnem
& sanguinem hæc revelasse, sed Patrem, qui est in celis. [β] Ani-
malis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia est illi, &
non potest intelligere, 1. Cor. 2. 14. Qvod dictum de homine non
solum, quatenus nil ad sui conversionem conferre potest, sed
etiam quatenus nihil intelligere potest, exaudiendum, cum vel
ipsa intelligendi vox minuat de intellectu hominis, hic loci Apo-
stolo sermonem esse. [γ] Nulla inter intellectum humanum &
res divinas est proportio, adeò ut ille, nisi divina opera elevatus,
nihil prorsus de rebus divinis intelligere possit; Hinc & preces
illæ piorum, qvibus subinde à Deo contendunt, ut intellectum
illuminare velit, Psal. 119. psalm.

3. Sed Deus Pater, *Christus enim in Textu ait, Sed Pater*
meus caelitus, ubi quidem notandum, *Patrem* hic accipi ~~accipi~~
~~accipi~~, pro sola prima Deitatis persona; Nam Christus ita de eo lo-
quitur, ut illum expressè sibi contradistingvat, quod non fecis-
set, si seorsim Patri suo effectum hunc acceptum referre noluisset.
Revelatio deinde hæc specialis erat à generali illa *gnosis* Apo-
stolis post ascensionem Christi facta distincta; Fierique proin-
de poterat, ut *DEO* Patri seorsim illa competeteret, tamen si
enim & *Filius* quoque nomen suum Apostolis revelarit, *Spiritus*
quoque *Sanctus* de eo testetur, hæc tamen, de qua Christus nunc est
sermo, à duabus illis longè est diversa; Nam Christus revelavit
per prædicationem, & miraculorum patrationem, *Spiritus* autem
Sanctus per inspirationem, qvæ proinde etiam revelatio demum
post ascensionem Christi contigit.

4. Qva-

4. Qvare si de *Forma* etiam, qvâ Pater hanc de Messia notitiam revelaverat, solliciti simus, dicendum est id per internum testimonium factum esse, qvo mentem Apostolorum convicerat, Jesum Nazarenum, ad qvem vocati erant, verum esse Messiam; latet hoc in vocabulo *Δοναλύπτειν*, qvod qvocunque qvidem modô aliquid alteri revelare significat, hic tamen ad testimonium illud internum DEI Patris trahendum est, tanquam peculiaris revelationis à Christo prædicetur; Poterant equidem Discipuli ex factis Christi nosse eum fuisse verum Messiam, sed ut aliás non intelligebant, qvæ à Christo etiam clarissimè dicebantur, *Luc. 18.34.* ita & idem illis hic perinde ut *Judeis*, qyi Christum vel *Jeremiam*, vel *Esaiam*, vel alium Prophetam esse miraculis ejus induiti existimabant, nisi peculiare DEI testimonium accessisset. Qvale verò id fuerit nobis non integrum est dispicere, qvandoqvidem, Scripturâ tacente, loqui nobis religio esse debet.

5. *Objectum personale* erat Petrus cum reliquis Discipulis, de his enim dicit Christus, qvod illis non caro & sanguis, sed Pater cælestis, qvod dixerant, revelari. De Petro nullum est dubium, de reliquis Apostolis nobis intercedit cum Pontificiis contendentibus, de solo Petro hæc verba intelligenda esse, primatumq; id circò aliquem Petro adscribentibus, sed reliquos Apostulos non excludi probamus [α] ex interrogatione Christi, qvam ad omnes Apostulos dirigebat, qværebant enim ex illis, qvemnam se putabant esse. *Quem vos dicitis me esse.* Matth. 16. 15. [β] ex interdicto Christi, Apostolis omnibus non soli Petro interdicebat, ne cuiquam dicerent, se Messiam esse, vers. 20. Qvod solus Petrus responderit, Christusq; illi viciusq; soli responderit, non probat Petro soli hanc revelationem fuisse factam; Fiebat enim illud ideo, qvod Petrus Senior esset inter Apostolos, adeoq; nomine omnium loqueretur, mos ille inter Christum & discipulos saepius observabatur, ut Petrus nomine omnium loqueretur, & Christus illi, qvi qvid diceret, iterum responderet, licet res, de qua agebatur, ad omnes pertineret. Vid. Joh. 6. 68.

6. Objectum reale revelationis est, Christum esse promissum mundi Messiam, interrogati etiam Apostoli, quemnam putarent eum esse, Petro interprete, respondent illum esse Christum Filium Dei viventis, An revelationis hujus objectum in sola quæstionis, an Christus fuerit mundi Messias? decisione constiterit? an verò alia sub se comprehendenterit? prolixè nunc non vacat disquirere, probabile tamen putamus esse id in nuda quæstionis dictæ decisione constitisse. Nam (a) de nulla alia re hic Christo sermo est, de hac quæstione ex Apostolis percontatus erat; Quem me dicunt homines esse, inquit, Filium illum hominis? De hac quæstiōne Apostolos percontabatur: At vos, quem me dicitis esse? (b) in reliquis, quæ de Messia scitu erant necessaria, sæpius & graviter Apostoli errabant, in hac verò re, quod Jesus ille Nazarenus Messias esset, nunquam; Quod sane factum non fuisse, si reliqua perinde ac hæc Deus Pater ipsis revelasset; Quare sæpe in S. Scriptura leges Apostolos certò certius persualos fuisse, Magistrum suum verum Messiam esse; licet in hoc errarent, quod putarent, illum terrenum regnum exfuscatum esse. Nec obstat super hanc confessionem Petri Ecclesiam Christi fundatam esse, quod verò ut fieri potuerit, necesse fuisse non solum de persona Christi, verum etiam de reliquis ejus beneficiis Apostolos instructos fuisse & eruditos; Nam & Ecclesia Novi Testamenti illo innitur articulò, qui de persona Christi agit, adeò ut si quis illum neget, ipsum fundamentum fidei pariter & Ecclesia subruat; Adde quod hic Articulus principale fuerit fundamentum Ecclesiæ à Christo Apostolorum ministerio fundandæ: Debebat ea distingua à Judæorum Ecclesia, cumq; hi Jesum illum Nazarenum verum Messiam esse negarent, articulus utique maximè fundamentalis imò ipsum fundamentum Ecclesiæ exstruendæ erat, quâ pii confitebantur, Jesum Nazarenum verum fuisse Messiam in V. T. tot prophetiis promissum, tot piorum spiriis exspectatum.

7. Effectus denique consistit in clara & perspicua articuli illius cognitione; Neque enim Apostoli ignorabant, quid loquerentur, scilicet ad eum fermè modum ac asina Bileami, quæ Domi-

Domino suo diceret, non intelligebat, aut *Caiphas* nesciebat ad verum passionis Christi finem accommodari posse, quod dicebat, *melius esse unum mori, quam ut totus populus intereat*, sed omnia ipsis notissima erant, adeo ut nullam fermè dubitationem amplius in corde retinerent; Hæc etiam vis est vocabuli *διοκαλύπτειν*, ut certam & perspicuam rei alicujus notitiam involvat, quod vel ex Apocalypses libro innotescit, qui ideo *διπλαλυψις* dicitur, quod omnia in eo Johanni ita fuerint ostensa, ut claram eorum cognitionem habuerit, signatè Petrus nomine Discipulorum omnium Christo, num à se abituri sint Discipuli? interroganti respondebat: *Domine, ad quem ibimus, verba vita aeterna habes, & nos credimus & cognovimus, quod tu es Christus Filius DEI vivi*, Joh. 6. 68. 69. namque voce *credimus* ad hanc revelationem Dei Patris respicitur, cui tanquam verissimè fidem Discipuli habebunt. Verbum autem *γνωρίζειν* notat scientiam, & non tam ad revelationem quam miracula Christi & conciones ejus respiendum, quippe ex quibus Apostoli, tanquam ex firmissimo medio termino & ab effectu ad causam colligebant, Christum non alium esse potuisse quam verum & unigenitum DEI Filium; Atq; hæc notitia in Apostolis fuit perpetua, quippe quam & ipsi perpetuò tenebant & aliis proloqui poterant; Neque etiam ut Apostolus Paulus *αγγέλος πνευματικός*, quæ in cœlo tertio audiverat, ita hi hanc ex revelatione Patris impetratam Messiæ notitiam deposuerant, 2.Cor.12.7. seqq. sed perpetuò eam retinebant & aliis dicebant, Joh. 6. 68. 69. Qyanquam hic distingendum esse censem inter notitiam nudam pro solarei scientia absq; assensu & fiducia consideratam, & notitiam cum assensu & fiducia conjunctam, illa omnibus competit & semper etiam duravit, hæc vero in Iuda Ischariothe non fuit, nec in reliquis semper duravit; De Iuda certè ipse Christus dubitat, cum ad responsionem Petri Joh. 1. c. propositam regerit: *Nonne ego vos duodecim elegi? & unus ex uestib; est Diabolus v. 70.* quam sine dubio ad factum Judæ respectum est, quo Christum proditurus erat, & exinde colligit, Judam nequaquam fidem vel revelationi Patris sui vel miraculis suis

suis habuisse, si enim habuisset, nunquam eō impietatis se deduci passus fuisset, ut *Aḡβoλ̄* seu proditor, oder ein Verräther/ (ita enim convenientius vocabulum hoc *Aḡβoλ̄* germanicē reddi quām Teuffel existimamus) fieret; De reliquis verò Discipulis puto eos & tum cum vel de veritate revelationis illius dubitarent, vel Christum ipsum abnegarent, posteriori hac notitia totaliter caruisse, licet finaliter factum id esse credi non oporteat.

III. Membrum Porismaticum.

I.

*Revelatio hæc de Christo non soli Petro, sed
reliquis etiam Apostolis facta
est.*

Admodum contendunt Papistæ & pro Petro laborant statuentes ipsimet soli, exclusis reliquis Discipulis, hanc revelationem fuisse factam, qvod ille sciverit, Christum esse verum Messiam, de qvo plena S. Scriptura, plena Prophetarum fuere vaticinia, sic enim Bellarminus lib. i. de Rom. Pontif. c. 17. prærog. 4. Petrum fuisse Monarcham totius Ecclesie, qvia ipsi soli facta revelatio sumorum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione, & qvidem omnium primo. Hæc Bellarmini verba ut accuratiū examinentur, lubet proponere in forma:

Cuicung; soli & qvidem omnium primo facta est revelatio sumorum mysteriorum de divinitate Christi & incarnatione, ille est monarcha & Princeps Ecclesie.

Atqvi Petro soli & qvidem primo facta est revelatio sumorum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione. E.

Petrus est monarcha & Princeps Ecclesie.

Qvod

Qvod ad maiorem attinet propositionem Resp. & qvidem negando, nulla est consequentia, cuicunque soli & qvidem omnium primo facta est revelatio summarum mysteriorum de Divinitate Christi & incarnatione ille est Monarcha & Princeps Ecclesie, nam soli Iosepho in somno visus est Angelus, annuncians illi nativitatem & incarnationem Christi. Matth. 1. 20, ad solam Mariam ingressus est angelus, ut indicaret ei latum nuntium de conceptione Christi, de illius in carne adventu Luc. 1. 28, nativitas Christi solis Pastoribus bethlehemitis, cum tempore nocturno versabatur in agro, revelata est. Luc. 2. 8. Ergo hi omnes, qvorum jam facta mentio est, sunt Monarchae Ecclesie, qvis hoc statuet, imo non admittit ipse Papista, cum solum Petrum vult monarcham esse Ecclesie, discussa jam majori propositione, ruit nobis id minus observantibus minor, qvæ hæc est. *Petro soli, & qvidem primo facta est revelatio summarum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione*, cum satis ante probatum qvod aliis quoque facta sit de Christo revelatio, sequitur non soli Petro, sed qvæstio hic est, an soli Petro h. in l. facta sit hæc de Christo revelatio? Negamus vid. sect. log. th. 5., addimus nil ex hoc loco pro Jesuita qvod soli Petru hoc revelatum, nam si soli Petro revelatum, utique cum solo Petro loquutus est, sed posterius negatur qvia & ante textum Christus Apostolos omnes alloquitur *Vos, inquietus, quem me dicitis esse*, & post illum discipulis omnibus interdicit, ne cuivis dicerent se filium DEI esse, præterea hæc verba aut ad solum Petrum, aut non, si non ad solum Petrum, sed ad omnes discipulos, sequitur nostram sententiam esse veram & conformem S. Scripturæ, Videantur antecedentia, & per consequens falsam Papicolarum, si ad solum Petrum, errat S. Scriptura, dum vts. 16. cap. 16. Matth. pluralem ponit pro singulari, qvod impium est dicere, relinquitur itaque Antagonistam ad suæ sententiæ stabilimentum nihil exinde posse proferre. Sed instat Bellarmius. *Confessionem Petri fuisse particularem, & à ceterorum Apostolorum confessione, Matth. 14. 33. aliam, id est patere ex magnifica Christi approbatione, quia solus Petrus predicitur. Beatus ab hac fide.* Sed vid. sect. log. thes. 5. neque enim suō tantum nomine sed omnium Apostolo-

rum Petrus respondebat, qvod cum ex aliis, tum in primis Joh. 6. 68. seqq. qvi locus huic admodum conformis est, patet, Confessio de Christo qvæ extat Matth. 14. 33. non evincit Apostolos hic excludi, nam & illi poterant hic confiteri imò debebant etiam, qvippe Christus ab iis id exigebat, eò verò tempore confessio nem fidei non edebant, sed erat declaratio tantùm gratitudinis, qva animum gratum ii, qvi in navi conservati erant, Christo declarabant.

II.

*Lumen naturæ est insufficiens ad
salutem.*

Quæstio non est de statu naturæ institute, qvò primus homo secundum DEUM creatus in iustitia & sanctitate veritatis. Eph. 4. 23. 24. sed de statu naturæ destituta, qvatenus ob lapsum destituta est imagine & gloria DEI. Rom. 3. 22. ita ut antea qvi liberi iustitiae jam servi peccati. Rom. 6. 20. nam cum per peccatum deseruisset homo eum sub quo esse debuit, factus est subditus ejus supra quem esse debuit. Danh, Odos. phæn. 5. pag. 457. neqve loquimur de lumine naturæ externo, qvod è contemplatione operum & effectuum ab homine per naturam colligitur, qvanquam & ex hoc nemini salus obtingere possit, utpote qvod Christum ignorat, tamen ex textu nostro id non refelli potest, sed de interno seu insito, qvod hominis cuiusq; animo per naturam inde ab eterno insculptum & impressum, siquidem ex principiis nobiscum natis seu *noīvāis ērroīais* (qvæ nihil aliud qvàm reliquiæ qvædam imaginis divinæ) DEUM cognoscere possumus, qvod nimur sit unus, qvod bonus, qvod justus, qvod colendus. Vid. si lubet de hac materia D. Scröder part. 2. de principio Theol. & naturali DEI notitia, sic Morn. de veritate relig. Lud. Vives de ver. fid. Christ. Mutius Pansa in osculo Eth & Christ. philos. Raymundus de Sabaude in Theol. naturali, De hoc lumine naturæ destitute dicimus, id nequaquam sufficiens esse, ut ex inde salus æternam possit obtineri, contrarium afferunt qvi in singulis esse substantiam salvi-

salvificæ fidei, atqve ita omnes homines esse aptos natos ad vitam
 æternam dicunt. Qvale sunt Puccius, Rhetorius. (de qvo Aug. de
 hæres. ad qvod vult Deum : cap. 72.) Godscalcus Holem. Serm. 10.
 Super Dom. Epist. Latomus, Andradius, & Monachus ille Franci-
 scus Tridenti concionans (de qvo Sleid. l. 23.) Amyraldus item
 Zwinglius in expos. fid. ad Regem Galliæ, & Gualtherus in Apo-
 log. de salute gentilium honestorum opinione erroneous, sic et-
 iam Edoardus Herbert de Cherbury Baronie Anglus, qui ante ali-
 qvt annos spartā hanc tueri & defendere impiè conatus est in scri-
 pris binis, qvorum alterum de veritate pro ut distinguitur à revela-
 tione, à verisimili, à possibili, & à falso, alterum de religione genti-
 lium, errorumq; apud eos causis; Sed errant, qvicunq; sententia
 hujus patrocinium suscipiunt: Falsam enim esse eorum senten-
 tiā probamus. 1. Ex textu, Nam caro & sanguis non revelat, qvod
 Christus sit Filius DEI, qvicquid autem non revelat Christum es-
 se Filium DEI, illud ad salutem non est sufficiens, Etenim extra
 mysterii hujus cognitionem nulla obtinetur salus. (2) ex dictis
 S. Script. Non est in alio quoq; salus, qvā in Christo IESU nec
 aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in qvo oporteat nos sal-
 vos fieri, Act. 4. 12, sine fide impossibile est placere DEO. Ebr. II. 6.
 Hæc & alia Scripturæ dicta in totum excludunt naturalem illam
 de DEO cognitionem, ut per eam qvis æternam obtineat salu-
 tem, imò potius contrarium statuunt qvod is, qui hâc ratione
 salvari velit, non salvetur, sed damnetur, nam ut (3) rationibus
 pugnemus, qvomodo potest intellectus hominum nativis viribus
 assurgere ad ea qvæ sunt DEI? qvomodo potest homo animalis
 percipere ea qvæ sunt Spiritus DEI? Si lumen naturæ sufficiens
 esset ad salutem, postea adjecta esset Scriptura, qvæ tamen tradi-
 ta est, ut vitam æternam habeamus Joh. 5. Τὸ γνωστὸν Θεῷ mani-
 festum est hominibus ut pædagogiā qvadā ad salutarem DEI
 cognitionem eos deducat, non vero ut exinde salutem obtine-
 ant Rom. I. 19. seqq. Non negamus eqvidem gentiles ex lumine
 naturæ aliquam de DEO notitiam habere, nec inficiamut illos
 virtutibus moralibus studuisse, sed ex inde non sequitur illos
 hisce mediis salvos fieri; Nam & cognitio DEI est insufficiens,
 qvia

qvia est absqve Christo. Hæc autem est vita æterna ut cognoscant Te verum, & quem misisti JESUM CHRISTUM. Joh. 17. & bona eorum opera non sunt verè bona, nec DEO placent, qvia sunt absqve fide. Ebr. ii. 6.

III.

Revelationes & inspirationes Enthusiastice non sunt à DEO ordinatæ, divinæ, in verbo DEL fundatæ, sed incertæ, dubia, præstigiis Demonis obnoxiae.

Quod olim suis dixit Auditoribus Divus Apostolus Johannes 1. Epist. 4. 1. *Charissimi nolite cuivis spiritui credere, sed probate spiritus, num ex DEO sint, quoniam multi pseudoprophetæ exterrunt in mundo illud idem ad nos quoque hisce temporibus attinere non immerito existimamus, irrepsero enim in nostram Ecclesiam, qui, nescio quos, habent Spiritus, hos itaque, monito Divi Apostoli hac in parte obtemperaturi, necessum est ut problemus, utrum ex DEO sint, an non, communis alijs nomine vocantur Enthusiastæ, fueruntq; Casparus Swenckfeldius, & Theophractus Paracelsus, Medicus, & Magicus impius, uti nominatur à D. Balth. Meisn. in Disput. 19. de S. Scr. qui afflatus peculiares & apparitiones privatas à DEO expectabant, quorum cantilenæ hæc erat: *Credo istud, credas istud, non quia S. Scriptura sic doceat, sed quia id mibi aut vicino meo Spiritus S. apparatione privatæ praefecit;* His feso adjunxerunt Weigliani (a Valentino Weigelio primario hujus heresios interpolatore) qui cum Swenckfeldianis eandem cecinerunt cantilenam, contra hos ex professo scriptit. D. Thummig tract. de impietate Weigliana. 1622. & D. Nicolaus Hunnius. Huic verò heresi cum ex textu nostro patrocinium aliquod peti posse videatur, eam hic tractare animus nobis est. Notamus autem sententiæ hujus impietatem (1) Istiusmodi afflatus & immediatae inspirationes, quas admodum amant hi fanatici, sunt incertæ,*

incerta, cum non scire possint, utrum istae revelationes sint
 à DEO, an verò à Diabolo, sunt verbo DEI contraria, ne yē
 de iis in S. Scriptura extat, sunt ludificationi & præstigiis Dæ-
 monis obnoxiae, juxta illud 2. Reg. 22. 21. 22. *Spiritus stetit coram*
*Domino, & ait, Ego decipiam illum, egressiar, & ero spiritus men-
 dax in ore omnium Prophetarum ejus. Cultus horum homi-
 num planè aversatur cultui divino, verum enim Deum solum
 adorare nolunt, sed Angelos magnoperè depraedant,*
 prætendentes Angelos salutatione suâ favorem & gratiam
 divinam ipsis impertire, Theophrastus Tom. I. pag. 318.
 seqv. Tom. 4. pag. 354. 355. & libr. 5. de orig. morborum
 invisibilium, apud Thum. in impietate Weigeliana,
 pag. 39. sed affirmamus, angelos hos atros verius, qvām
 albos esse, qvod patet vel ex magico illo alliciendi modo, qvem
 in tractatu qvodam m. s. igne jam concremato, reliquit suis
 discipulis Weigelianus qvidam, in quo præter magicos cha-
 racteres ad Angelos scripturæ prorsus ignotos, videlicet Sat-
 qviel, Sarqviel, Sophoel, Sannael, Sabaniel, Sestbaniel,
 Offiel, Manasel, Sarichel, Somachiel, Ustahael, Soraxiel,
 Voamo, Semana, Micochel, Mirasel, Miosophel, Mangel,
 Marachel, Anael, Anathiel, Anariel, Anathagelra &c. irre-
 ligiose precatio[n]es directæ erant, ut in percipiendis disciplinis
 aliis rebus addistendis se adjuvare, occulta detegere, ea, qvæ
 vel de ipsis vel aliis dicuntur, aut in remotioribus secreta tra-
 dantur, tacita responso[n]e & suggestione revelare, magnatumq[ue]
 gratiam & literatorum favorem sibi ipsis conciliare possent, vel
 ex signis & notis infallilibus Diaboli; Qvivis jam, cui vel
 mica saltem pietatis, dijudicare facillimè potest, qvām miser-
 ri hi homines in spiritualibus, plus tribuunt Angelis qvām
 DEO, existimant se per Angelos favorem & gratiam divinam
 nancisci posse, unde sine auxilio Angelorum nulla ipsis gra-
 tia DEI, sed cultus ejusmodi angelicus hoc præsertim tem-
 pore, ubi omnia de Christo sunt adimpta, ejusq[ue] beneficia
 clarè & perspicuè nobis proposita, ob Satanicas illusiones,

D

im-

imposturas & fraudes planè admittendus non est juxta dictum Col. 2. 18. *Nemo adversum vos rectoris partes sibi sumat ultrò in submissione animi, & religioso cultu Angelorum, nam Pseudo-Apostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Angelum lucis,* 2. Corinth. ii. 10. 14. invitant quoque Angelos per characteres, jam verò certum, quod talibus characteribus se fleti minimè patientur boni Angeli, multò minus DEUS, qui cultum idololatricum in verbo suo non fundatum fastidit, nec legitur ullibi in S. Pagina, quod per characteres invocari velit, seqvitur itaque, Angelos hos esse malos verius quam bonos, atros verius quam albos, infernales verius quam cœlestes spiritus; *Carent omni salutis medio, quippe non admittunt DEI verbum,* ut per illud salvari velint, despiciunt lectum, non svalent auditum, sed ab eodem ceu ab egeno quodam elemento homines omnibus viribus avocant. Vid. Weigel. von der Gelsenheit. p. 17. & ita è diametro S. Scripturæ aversantur, quæ lectionem, Deut. 17. 19. cap. 31. II. Isa. 43. 16. I. Tim. 4. 13. & auditionem Matth. 28. 20. Luc. 20. 16. cap. 16. 29. unice præcipit & commendat. Cum itaque hujus sectæ principia admodum periculosa esse animadvertisimus, non credenda, sed phantastica illius somnia ex verbo revelato dijudicanda,
Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite spernere, omnia autem probate, quod bonum est, tenete, I. Thess. 5. 19. 20. Unde Chrysostomus sermone de S. & adorando Spiritu, *Multi, inquit, Spiritum S. jactitant, sed qui propria loca quun-*

quuntur, falso illum pretendunt. Ut Christus non à se ipso loqui testabatur, quia ex lege loquebatur & prophetis, ita, si quid praeter Evangelium sub titulo Spiritus obtruditur, ne credamus, quia sicut Christus legis Prophetarumq; impletio est, ita Spiritus Evangelii. (2) Dicit Scripturæ Sacræ, quæ in totum responunt ejusmodi spiritus privatos, Jerem. 14. vers. 14. *Dixit Dominus ad me, falsum vates vaticinantur in nomine meo, neq; misieos, neq; præcepi eis, neq; locutus sum ad eos, Visionem mendacem, & divinationem, & idololatrica, & seductionem cordis sui prophetant vobis,* Sic cap. 23. 16. *Hæc dicit Dominus exercituum, nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant & decipiunt vos, visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini,* Ezech. 13. 3. *Hæc dicit Dominus Deus: V& Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nil vident.* Hæc & similia loca demonstrant satis spiritus Enthusiasticos esse rejiciendos, esse non admittendos. Qvod olim in Veteri Testamento Deus locutus sit ad Patres, utpote per assumptam humanam speciem;

Gen.

•§ (26) §

Gen. 18. 2. per Somnia, Gen. 20. 3. Num. 12. 6. c. 22. 20. per visiones, Gen. 28. 12. 13. Jer. 1. 11. 13. Zach. 1. 8. 18. 21. per apparitiones, Esa. 6. 1. Ezech. 1. 26. per propitiatorium, Exod. 15. v. 22. Ephod lineum s. Urim & Thummim Pontificis, 1. Sam. 23. 9. seq. cap. 30. 7. Exod. 28. 30. illud idem in Novo Testamento nullum obtinet locum, nam in Novo Testamento DEUS loqui voluit primo per Filium, Ebr. 1. 1. coll. Deut. 18. 15. postea verò per Apostolos, Evangelistas, Pastores, & Doctores, Eph. 4. 11. Præterea inspirationes istæ & revelationes, qvæ factæ Prophetis in Véteri Testamento, totô cœlō distant à revelationibus & inspirationibus, qvas amant Enthusiastæ, loca, qvæ objici possunt, reservabuntur ad conflictum, &, cum instituti ratio habenda est, pedem hic signamus, &

Gloria sit Patri, Nato sit gloria, Sancto
Gloria Spiritui, Triadi sit gloria sanctæ.

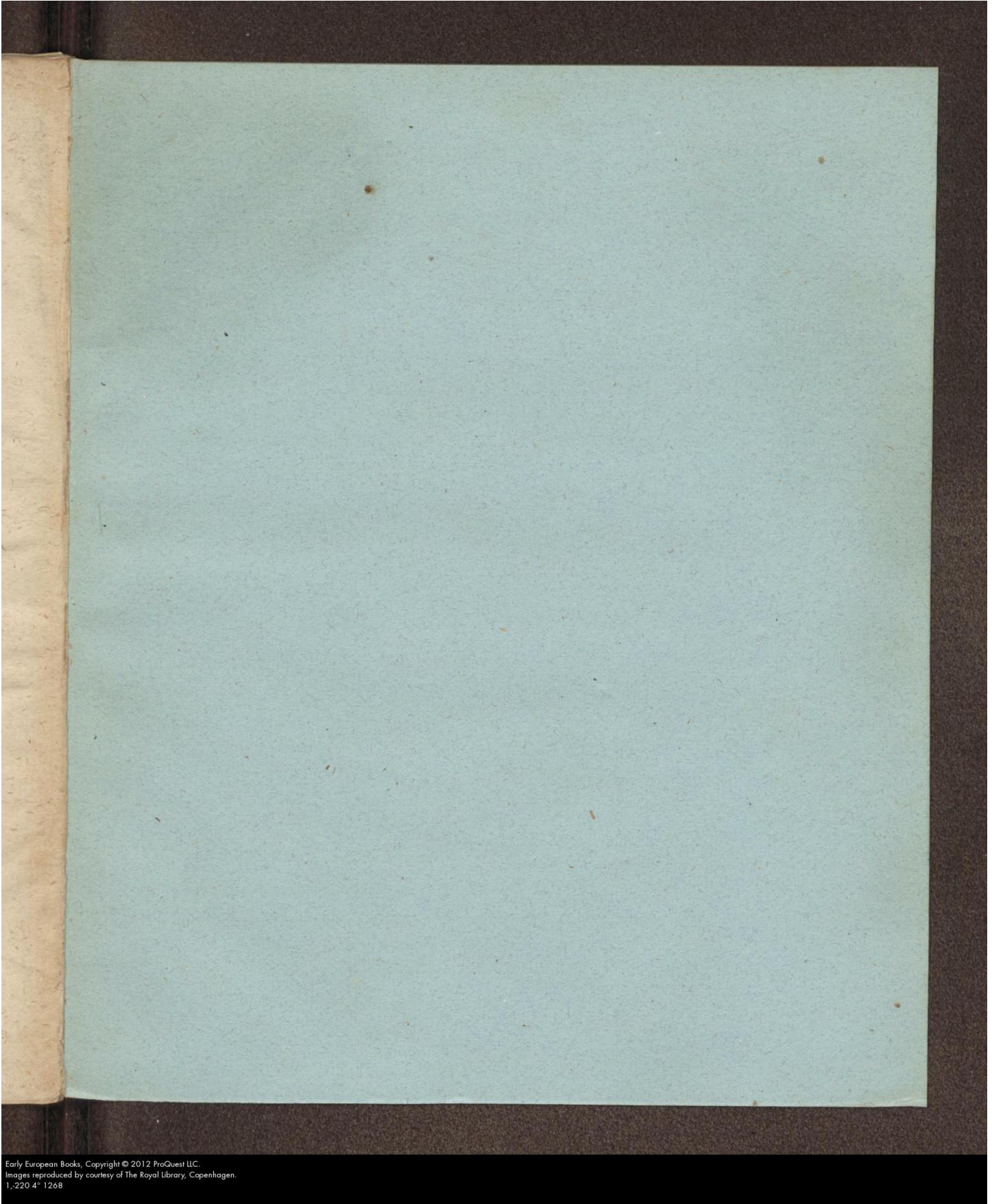
F I N I S.

Ad Eximium
DN. JOHANNEM EHM,
Haffniæ Danum,
De loco insigni Matth. XVI. 17.
publicè disputantem.

NON caro vel sanguis mysteria sacra revelat,
Id solus præstat Spiritus Ipse DEL.
Hoc verbis Christi defendis publicè EHEMI,
Gratulor, ac referas præmia digna, precor.

ABRAHAM CALOVIUS, D.

•§: (o): §

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1268